

MANNERLAATTA

lettristinen elokuva

ohjaus: Mika Taanila

teksti: Harry Salmenniemi

musiikki: Mika Vainio

graafinen suunnittelu: Markus Pyörälä

äänisuunnittelu: Olli Huhtanen

tuotanto: Jussi Eerola / Elokuveyhtiö Testifilmi Oy

kesto: 74 minuuttia DCP, mv, 1:1,85, ääni 5.1

ensi-ilta: Berlinale Forum Expanded 15.2. 2015

www.testifilmi.fi

www.facebook.com/testifilmi

Elokuva lentopelosta, turvatarkastuksista ja aikavyöhykkeistä.

Synopsis:

Mannerlaatta kuvaa elokuvan keinoin elämyksellisesti tilannetta kuvitteellisessa lentokenttähotellissa Helsinki-Vantaalla. Päähenkilö on saapunut työmatkallaan Tokiosta Helsinkiin ja toipuu hotellihuoneessaan aikaerosta ennen seuraavaa lentoa. Tapahtumat kiinnittyvät henkilön multi-taskingiin, jossa yksilön huomio ja aktiviteetti kohdistuu moneen suuntaan yhtä aikaa. Erilaisten teknisten laitteiden, kuten puhelimen, tietokoneen ja sykemittarin pirstoma ajankäyttö muokkaa tajuntaa.

Käytetyistä tekniikoista

Mannerlaatta on letristinen elokuva, joka pohjautuu Harry Salmenniemen laatimaan tekstiin. Perinteisesti lukija hallitsee itse oman lukurytminsä. Tällä kertaa rytmi on tekijöiden ennalta määräämä. Teksti ”tapahtuu” lukijalle.

Dualistisen teoksen kerronnassa vuorottelevat tekstit ja liikkuvan kuvan jaksot. Tekstit näkyvät kankaalla sellaisenaan, ilman esittäviä kuvia. Päähenkilön havainnot muuttuvat jatkuvasti, mieli vaeltaa kohteesta ja sisällöstä toiseen. *Mannerlaatta* liikkuu edestakaisin yhtenäisen keskeislyyrisen subjektin ja kokeellisen kielen materiaalisuuteen kääntyneen runon välillä. Teos sisältää sekä äärimmäisen kauniita ja lyyrisiä kohtia että monotonisia tekstimassoja. Graafisen asemoinnin tyyli on askeettisen ankara ja pelkistetty.

Liikkuvan kuvan osalta käyttämämme tekniikka on suoraan kirkaalle 35 mm -filmille valokopiointi sekä 35mm filminegatiivin valottaminen pimiössä ilman kameraa (fotogrammi). Jokainen ruutu on itsenäinen ja erilainen, jopa niin että kuvan ylä- ja alalaitaa perinteisesti merkitsevä kuvaviiva puuttuu kokonaan. Kun elokuva projisoidaan 24 ruutua sekunnissa, katsoja ei välttämättä pysty omaksumaan kaikkea informaatiota nopeasta välkkeestä, mutta suurimman osan kyllä. Fotokemiallinen filmi sisältää sattumanvaraisuutta ja orgaanisia elementtejä, kuten pölyä ja roskia. Materiaali on voimakkaasti läsnä tekstuureissa.

Ulkoista, objektiivisesti havaittavaa todellisuutta filmipinnalla ovat mm. boarding passit, Minigrip-pussit (alle 100 ml nesteille), klemmarit, huonepöly, partavesi, parfyymi, ohut villalanka (purettu neule), tuhka, kännykän verkkolaite, luodit, bonuskortit, lasinsirut, kolesterolilääkkeet ja viivain. Osa fotogrammeista on valmistettu sekoittamalla närästyslääkkeitä poretabletteina suoraan valokuvakehiteeseen.

Mika Taanila & Harry Salmenniemi

Ohjaajan sana

Yksityisen ja yleisen kontrollin välineet määrittelevät *jet-laggereiden* kansainvälisen *lifestylen*. Lentokenttien turvallisuusjärjestelmät ovat ymmärrettävistä syistä lisääntyneet 2000-luvulla jatkuvasti ja tulleet elimelliseksi osaksi matkustuskokemusta. Erilaisten *screenien* äärellä viettämämme aika on korvannut suorat ihmiskontaktit. Ruumintoimintojen vapaaehtoisesta, yksinäisestä tarkkailusta on tullut normikäytäntö.

Päähenkilömme – tarinan kertoja – on kirjaimellisesti vailla ominaisuuksia. Jos ajatellaan elokuvan olevan konkretian taidetta, tällä kertaa paradoksaalisesti päähenkilön ikä, sukupuoli, ulkonäkö, ammatti jne jäävät katsojan omien mielikuvien ja tulkintojen varaan. Koska päähenkilöä ei koskaan nähdä, on myös mahdollista että henkilöitä on useita.

Mannerlaatta käyttää minimalistisia keinoja saavuttaakseen maksimaalisen tehon. Lentomatkustamiseen liittyvät tekstit vuorottelevat ohikiitävien esinemassojen kanssa.

Nopeuden ja pysähdyksen aaltoliike on oleellista äänikerrontaa: tiheistä äänikentistä hienovaraisiin äänitapahtumiin ja täyteen hiljaisuuteen.

Rytmi on keskiössä ja muistuttaa musiikkia. Välillä se on hakkaava, välillä lempeän viipyilevä. Koska elokuvassa ei ole kameralla kuvattuja esittäviä kuvia, muodostavat valokopioiden ja fotogrammien varjokuvat, kirjaimet, sanat, fontit ja ladonta kokonaisen ja ehjän rinnakkaistodellisuuden.

Mannerlaatan sommittelu perustuu *rajoitettuun sattumanvaraisuuteen*, itse luotuihin pakotteisiin. Yksi tavoite on viedä elokuvaa takaisin peruselementteihinsä, antiikkiseen varjoteatteriin ja luolamiesten *camera obscuraan*. Tarinan päähenkilö on katsoja itse – ja hänen muistinsa.

Ilman kameraa tehty *Mannerlaatta* kiinnittyy materialistisen elokuvan 1970-luvun anti-illusionistiseen perinteeseen tuoden sen 2020-luvun mielenmaisemaan. Tässä mielessä *Mannerlaatta* on ehdotus "mahdottomaksi elokuvaksi".

Mika Taanila

Kirjoittajan sana

Lentämisen ydin on paranoia. Lentokentällä kaikkia epäillään, kaikkea kontrolloidaan, ja yksin jätetty reppu riittää aiheuttamaan kaaoksen.

Matkustajan kannalta nöyryyttävät turvatarkastukset ovat järjestelmän näkökulmasta välttämättömiä. Jokaisen, joka tahtoo nauttia lentomatkustamisen vapaudesta, täytyy hyväksyä jonottamisen ja turvatarkastusten piina. Jatkuvasti tarkentuva kontrolli tekee lentokentällä asioimisesta yhä turhauttavampaa, mutta samalla lentämisestä yhä turvallisempaa.

Koska lentokentät tapaavat olla epäkiinnostavia ja kalliita paikkoja ja lentokoneessa istuminen on lähellä mukavuuden vastakohtaa, lentoyhtiöiden on vaikeata markkinoida lentämistä miellyttävänä elämyksenä. On miltei mahdotonta saada kuluttaja vakuuttamaan siitä, että muovirasiaan tungettu juustosämpylä on herkullinen ateria ja että kymmenen tunnin istuminen pienessä tuolissa merkitsee todellisuudessa äärimmäistä vapautta. Samalla lentämisen katastrofaaliset ekologiset seuraukset on saatava piilotettua vastuullisen ympäristöpuheen alle.

Kirjailijan kannalta tällaisen markkinoinnin kieli on tietenkin poikkeuksellisen kiinnostavaa. Kirjoittaessani Mannerlaattaa seurasin lukuisten lentoyhtiöiden ja lentokenttien twitter-tilejä. Olen harvoin törmännyt niin epätoivoiseen kirjoitettuun kieleen. Yllätyksekseni huomasin pikku hiljaa ihastuvani lentoyhtiöiden kommunikaatioon; tunsin pääseväni lähelle markkinoinnin ydintä. Mielestäni erityisen puhuttelevaa oli eri bonusjärjestelmien monimutkaisuus, kuluttajan pääseminen osaksi kompleksista lakiverkkoa ja mahdollista valitusvyyhtiä.

Alusta asti tiesin, että teksti olisi olennainen osa elokuvan tarinaa. Mutta en missään nimessä tahtonut perinteistä tarinaa, tahdoin tulevaisuuteen kurkottavan: mieluummin monta toisiinsa sopimatonta ja keskenään riitelevää mahdollisuutta kuin yksi vakuuttavasti kulkeva tarina. Tahdoin paljon paranoiaa, rehellistä kuolemanpelkoa, hieman kauneutta, muutaman vitsin, ja isoja readymade-tekstilaattoja, joissa lentokenttien kielellinen todellisuus purskahtaisi esille – ja tahdoin kaiken tämän sijoitettuna miltei järjellisen esipuheen ja loppusanojen väliin.

Harry Salmenniemi

Tekijöistä:

Mika Taanila (s. 1965) on Helsingissä asuva elokuvaohjaaja / kuvataiteilija.

Taanilan teoksia on esitetty lukusilla elokuvafestivaalilla ja erikoistapahtumissa. Festivaaleja ovat olleet mm. Toronto TIFF, Oberhausen Kurzfilmtage, Karlovy-Vary, CPH:DOX, Clermont-Ferrand ja IDFA. Retrospektiiviset sarjat Taanilan elokuvista on nähty mm. seuraavilla festivaaleilla: International Film Festival Rotterdam, Festival Nouveau Cinéma de Montréal, Festival International du Film de La Rochelle, Bildrausch Basel, Uppsala Internationella Kortfilmfestival ja Mostra Internazionale del Nuovo Cinema di Pesaro.

Taanilan liikkuvan kuvan installaatioita on nähty merkittävässä kansainvälisissä ryhmänäyttelyissä, kuten Kasselin Documentassa (2012), Istanbulin, Berliinin ja Shanghain biennaaleissa (2001–2006), Manifesta 4:ssä (2002) ja Aichin triennaalissa (2013). Yksityisnäyttelyitä hänellä on ollut mm. Hämeenlinnan taidemuseossa (2015–2016), Kiasmassa (2013–14), Contemporary Art Museum St. Louis'issa (2013), TENT Rotterdammassa, (2013), Badischer Kunstvereinissa (2008), Dazibao, Montréalissa (2007) ja Zürichin Migrosmuseumissa (2005).

Vuonna 2015 Mika Taanila voitti Ars Fennica -palkinnon.

mikataanila.com
arsfennica15.fi

Mika Taanilan valikoitu filmografia:

Atomien paluu (2015, 110 min., yhteisohjaus Jussi Eerolan kanssa)
SSEENNSSEESS (2013, 55 min, mykkä, live-musiikki: Circle)
My Silence (2013, 13 min)
Kuuden päivän juoksu (2013, 15 min)
Suomen sähköisin kunta (2012, 15 min)
Täydellisen pimennyksen vyöhyke (2006, 6 min)
Optinen ääni (2005, 6 min)
Tulevaisuus ei ole entisensä (2002, 52 min)
Fysikaalinen rengas (2002, 4 min)
RoboCup99 (2000, 25 min)
Futuro – tulevaisuuden olotila (1998, 28 min)

Harry Salmenniemi (s. 1983) on tärkeimpiä nuoria suomalaisia nykyrunoilijoita. Hän on julkaissut viisi runoteosta *Virrata että* (2008), *Teksas, sakset* (2010), *Runojä* (2011), *Kivirivit* (2013) sekä *Pimeän lehdet* (2015) ja toimittanut kokeellisen runouden antologian *Vastakaanon* (2011) yhdessä Juri Joensuun ja Marko Niemen kanssa. Salmenniemi sai Kalevi Jäntin -palkinnon vuonna 2010. Salmenniemi on kirjoittanut tekstin Kalle Nion sirkusesitykseen *Nopeussokeus*, joka on tähän mennessä esitetty yli kahdessakymmenessä maassa. Useita Salmenniemen runoja on sävelletty kuoroteoksiksi. Oopperateos *Autuus* (säv. Antti Auvinen, ohj. Teemu Mäki) on yksi vuoden 2016 Teosto-palkintoehdokkaista. *Mannerlaatta* on ensimmäinen laajempi esitys Salmenniemen teksteistä kansainvälisessä kontekstissa. Salmenniemi asuu Jyväskylässä.

Teoksen musiikista vastaava **Mika Vainio** (s. 1963) on minimalistisen elektronimusiikin pioneereja. Hän on tehnyt kansainvälisesti arvostettuja ja kriitikoiden ylistämiä albumeita vuodesta 1993 lähtien, joko yksin soolotuotantona tai muiden avantgarde-artistien (mm. Alan Vega, Stephen O'Malley, Keiji Haino, Bruce Gilbert) kanssa. Vuosina 1993–2013 hän muodosti kuuluisan Pan sonic -yhtyeen yhdessä Ilpo Väisäsen kanssa. Vainio ja Taanila ovat tehneet yhteistyötä jo aiemminkin, lyhytelokuvassa *Fysikaalinen rengas* (2002) ja pitkässä dokumentissa *Atomien paluu* (2015). Vainio asuu tällä hetkellä Oslolla.

Äänisuunnittelija **Olli Huhtanen** (s. 1966) on työskennellyt elokuvaäänen parissa 25 vuotta. Hänen projektinsa ulottuvat valtaviiran näytelmäelokuvista kuvataideinstallaatioiden äänisuunnitteluun. Huhtanen on työskennellyt pitkään kansainvälisesti arvostettuiden dokumentaristien Virpi Suutarin ja Susanna Helkeen kanssa. Yhteistyö Mika Taanilan kanssa alkoi vuonna 1998 valmistuneella elokuvalla *Futuro – tulevaisuuden olotila*. Huhtanen oli ehdolla parhaan äänisuunnittelun Jussi-palkinnon saajaksi v. 2002 elokuvasta *Cyclomania* (ohj. Simo Halinen), ja vuonna 2012 hänet palkittiin parhaasta äänisuunnittelusta Jussi-palkinnolla elokuvasta *Hiljaisuus* (ohj. Sakari Kirjavainen).

Markus Pyörälä (s. 1983) kirjoihin erikoistunut graafinen suunnittelija. Hän on saanut ensimmäisen ja toisen palkinnon graafisen alan Vuoden huiput -kilpailussa (2008, 2012). Pyörälän kirjoja on myös palkittu 11 kertaa Vuoden kaunein kirja -kilpailussa. Kahdesti kyseessä on ollut pääpalkinto: Jaakko Yli-Juonikkaan romaani *Neuromaani* (Otava 2012) ja Harry Salmenniemen *Runojä* (Otava 2011). Vuonna 2012 hän suunnitteli yhteistyössä runoilija Vesa Haapalan kanssa kokeellisen teoksen *Kuka ampui Ötzin?* (Otava). Pyörälä asuu Helsingissä

Jussi Eerola (s.1969) on työskennellyt elokuvaajana monissa kansainvälisesti palkituissa lyhytelokuvissa, dokumenteissa ja tv-elokuvissa. Hän on työskennellyt mm. Kari Juusonon (*Pizza Passionata*, Prix de Jury, Cannes 2011) ja Auli Mantilan (*Hopeanuolet*, Prix Europa, paras tv-draama 2007) kanssa. Eerola on kuvannut kaikki Mika Taanilan elokuvat. Hänen oma esikoisohjauksensa oli sähköallergiasta kärsiviä ihmisiä käsittelevä dokumenttielokuva *Teknokratiapakolaiset* (2009). Pitkä dokumenttielokuva *Atomien paluu* (ohj. Taanila & Eerola) sai ensi-iltansa Toronton elokuvajuhlilla syyskuussa 2015 ja palkittiin parhaana pohjoismaisena dokumenttielokuvana CPH:DOX-festivaalilla marraskuussa 2015. Eerola on Elokvayhtiö Testifilmin perustajäsen yhdessä Mika Taanila ja IC-98:n (Patrik Söderlund ja Visa Suonpää) kanssa. Mannerlaatta on hänen ensimmäinen elokuvansa tuottajana.

Lisätietoja
jussi@testifilmi.fi

mika@testifilmi.fi

info@testifilmi.fi

SUOMEN
ELOKUVASÄÄTIÖ

AVEK
AUDIOVISUAALISEN
KULTTUURIN
EDISTÄMISKESKUS

yle

KONEEN SÄÄTIÖ

ALFRED
KORDELININ
SÄÄTIÖ

Taiteen edistämiskeskus
Centret för konstfrämjande
Arts Promotion Centre Finland